

INNOVATIONS OF SMEs IN THE AGRIFOOD SECTOR

Petra Štefeková

ABSTRACT

The issue of innovations in the agri-food sector is very broad. Innovation potential can be characterized as a new condition, accompanied by many changes, challenges and opportunities. The concept of innovation is the implementation of a new and improved products, processes, new marketing methods, new organizational methods, organization of work, as well as external relations. The aim of the paper is characteristics of innovations and evaluation of innovative demand of small and medium-sized enterprises in the agri-food sector. The first part of the contribution consists of characteristics of basic concepts such as innovation, innovation potential, innovation strategy and research, development and innovations. Next part focuses on the basic characteristics of SMEs in the agri-food sector. The last section contains the analysis and evaluation of innovation demand of SMEs in the agri-food sector. At the end of the article are identified the main factors of the innovation demand of SMEs in the agri-food sector.

KEY WORDS

Innovation. Innovation potential. Agri-food sector. Demand innovative. Small and medium-sized enterprises.

JEL CLASSIFICATION

O30, Q 19.

ÚVOD

Slovenská republika zaznamenala v ostatnom období mnoho výrazných a významných zmien, ktoré ovplyvnili ekonomický vývoj krajiny i samotný agropotravinárskeho sektora. Zmeny prispeli nielen k ekonomickému rastu podnikov, ale i potrebe zvýšiť konkurencieschopnosť, adaptovať sa k turbulentným zmenám a realizovať inovačné procesy. Inovácie a inovačné procesy v agropotravinárskom sektore sú považované za základný

prostriedkov pre zabezpečenie i udržanie ekonomického rastu a zvyšovanie konkurencieschopnosti. Inovačný potenciál agropotravinárskeho sektora a jeho podpora patrí i medzi hlavné priority Stratégie inteligentnej špecializácie Slovenskej republiky, ktorá priamo nadväzuje na stratégiu Európa 2020 a iniciatívu Inovačná Únia. Inovácie v agropotravinárskom sektore predstavujú v súčasnosti nevyhnutnosť pre udržanie a rozvoj agropotravinárskeho sektora na Slovensku. Inovácie agropotravinárskeho sektora musia spájať súčasné výzvy a budúce príležitosti pre udržateľnosť a rozvoj. Inovačný proces vzniká v rámci inovačných systémov, ktoré tvoria verejné i súkromné organizácie, inštitúcie a podniky, ktoré sú navzájom prepojené a disponujú požadovaným technickým, obchodným a finančným potenciálom. K hlavným realizátorom inovačných stratégií patria najmä malé a stredné podniky v agropotravinárskom sektore.

1 PROBLEMATIKA INOVÁCIÍ, INOVAČNÉHO POTENCIÁLU, INOVAČNÝCH STRATÉGIÍ A VÝZNAM VÝSKUMU, VÝVOJA A INOVÁCIÍ V AGROPOTRVINÁRSKOM SEKTORE.

Pojem inovácia pochádza z latinského slova innovare - obnovovať, robiť niečo nové, meniť. V ekonomickej literatúre pojem inovácie možno charakterizovať ako uplatnenie výsledkov vedy, výskumu a vývoja zameraného na zlepšenie výrobného procesu, ekonomických, právnych a sociálnych vzťahov podniku a samotná transformácia inovačného potenciálu do reálnych výsledkov. Inovácie sú v súčasnej dobe považované za nevyhnutnú a neodmysliteľnú podmienku pre zvyšovanie konkurencieschopnosti podnikov na globálnych trhoch, udržateľnosť podnikov, hospodársky rast a dosahovanie kladných hospodárskych výsledkov. Inovácie sú definované i v Zelenej knihe o inováciách Európskej komisie ako obnova a zvýšenie sortimentu tovarov, služieb a trhov, vytváranie nových metód výroby, distribúcie a zásobovania, zavádzanie zmien v organizácii podniku a know how ľudského kapitálu. Základné členenie inovácií člení inovácie na inovácie produktov, inovácie procesov, ktoré predstavujú technologické inovácie zahŕňajúce nové produkty a procesy a významné technologické zmeny produktov a procesov, marketingové inovácie a organizačné inovácie.

Na základe informácií European Innovation Scoreboard 2016 patrí Slovenská republika k miernym inovátorom, v hodnotení stupňa inovatívnosti rozdeľuje Slovenskú republiku na tri časti, západné Slovensko, stredné Slovensko a východné Slovensko.

Západné Slovensko sa vyznačuje poklesom o 13% v inovačnej výkonnosti v porovnaní s predchádzajúcim obdobím dvoch rokov. Stredné Slovensko sa rovnako vyznačuje poklesom v inovačnej výkonnosti o 21% v porovnaní s predchádzajúcim obdobím dvoch rokov. Naopak východné Slovensko zaznamenáva nárast v inovačnej výkonnosti o 11% v porovnaní s predchádzajúcim obdobím dvoch rokov. Klesajúcu tendenciu zapríčiňuje i nedostatok finančných prostriedkov pre implementáciu inovácií, nedostatočná prepojenosť vedy a výskumu s podnikateľskou oblasťou, nedostatok verejných financií na podporu realizácie inovácií (European Innovation Scoreboard 2016).

Inovačný potenciál je hnacou silou podniku, ktorá zabezpečuje jeho ekonomický rast, hospodárky rozvoj a zvyšovanie konkurencieschopnosti. Pre inovačný potenciál je nevyhnutná znalosť inovačných potrieb podniku, stupeň existencie inovačných príležitostí, úroveň inovačnej kultúry podniku a stupeň motivácie pracovníkov k realizácii inovácií. K základným faktorom inovačného potenciálu patrí i poznanie inovačného prostredia, v ktorom inovácie vznikajú, rozvíjajú sa a realizujú sa.

Na základe štúdie Európskej únie sa malé a stredné podniky podľa inovačného potenciálu členia na kategórie - technologickí inovátori (inovácie realizujú v technologickej oblasti so zameraním na nové idey, preklenutie nedostatkov, s vysokým stupňom rizika, ktoré môže znamenať úspech alebo zánik podniku), technologicky orientované malé podniky (pôsobia v technologicky-náročných oblastiach, špecializujú sa na oblasť nových materiálov, zdrojov, dizajnu, testovania, informačných technológií s vysokou perspektívou úspechu), potenciálne inovatívne malé podniky (s nižším stupňom inovatívnosti, s vyššou vzdelanostnou úrovňou pracovníkov v technickej, economickej, prírodovedeckej oblasti, s návrhom výnimočného produktu s orientáciou na požiadavky zákazníkov a spoluprácou s oblasťou vedy, výskumu) a neinovatívne podniky (so štandardnou činnosťou bez implementácie inovácií, znižovaním nákladov, efektívnym využívaním zdrojov podniku a bez spolupráce s inštitúciami v oblasti).

Inovačné stratégie zahŕňajú všetky aktivity a činnosti podnikov zamerané na základný cieľ, ktorým je trvalá úspešnosť v trhovom prostredí dosiahnutá na základe neustáleho vývoja nových produktov a služieb. K základným podmienkam inovačných stratégií patrí variabilita stratégie, ktorá predstavuje spracovanie stratégie v rôznych variáciách, dlhodobý časový výhľad stratégie na 5 až 10 rokov, sústavnosť a systémovosť stratégie so zohľadnením všetkých faktorov, časový faktor stratégie, ktorý zohľadňuje časovú otázku a koncentrácia všetkých dostupných zdrojov a činností spoločnosti (Zaušková, 2003).

Inovačné stratégie v poľnohospodárstve reagujú na novú úlohu poľnohospodárstva, rozvoj vidieka, rozvoj ekonomiky vidieka, ktorý je založený na vedomostiach, hospodárení s prírodnými zdrojmi, poskytovaní verejných statkov, zvyšovaní integrácie vo vývoji, konkurencieschopnosti a kvalite života. Inovačné stratégie poľnohospodárskych podnikov pozostávajú zo stratégie - objavovanie tradície (nadväzuje na tradičné hodnoty, realizáciu výrobných reťazcov v miestnych podmienkach, oceňovanie života na vidieku, priamy predaj, krátke dodávateľské reťazce, miestne aktivity, spojenie poľnohospodárstva s regionálnymi obchodnými reťazcami, oživenie kultúry), radikálna kreativita (zameraná na vznik nových modelov ekonomiky v poľnohospodárstve, tzv. ekologických modelov, nového životného štýlu, zmeny v mestských, vidieckych životných štýloch, s mobilitou, vytvorením pracovných príležitostí na vidieku, tvorbou nových trhov, stratégia utlmenia (reaguje na negatívne dopady globalizácie v jednotlivých oblastiach, oslobodenie sa, zmeny v lokalizácii výrobných systémov, ich opätovné pripojenie sa na ekonomiku daného územia a stratégia spolupráce (s orientáciou na spoluprácu medzi rôznymi zúčastnenými stranami v inovačnom procese ako siete, územné partnerstvá, spoločenstvá praxe, inovačné aliancie a vyzdvihnutie ich potreby a dôležitosti v oblasti inovácií poľnohospodárstva a vidieka, ktorá zvyšuje spoločenskú hodnotu podniku, udržateľnosť podniku na trhu, zodpovednosť, zdravie, bezpečnosť, sociálnu súdržnosť a integrovaný vývoj (Knickel a kol., 2009).

V súčasnom období sa veda, výskum, technika a inovačná politika zameriava predovšetkým na rozširovanie internej, externej i medzinárodnej spolupráce v oblasti inovačných procesov, neustále vzdelávanie pracovníkov v oblasti vedy a výskumu a podporu využívania výsledkov z vedy a výskumu v praxi. Podpora využívania výsledkov vedy a výskumu v praxi predstavuje transfer technológií, ktorý sa zameriava na prenos vedeckých poznatkov medzi viacerými organizáciami s cieľom ich ďalšieho využitia a rozvoja.

Vývoj a výskum zahŕňa tvorivú prácu, ktorá sa uskutočňuje na systematickom základe s cieľom zvýšiť úroveň znalostí, vedomostí a zručností pre ich využitie v praxi. V oblasti výskumu a vývoja sa zhromažďujú údaje potrebné pre inovačné prieskumy, ktoré sú základom pre stanovenie vhodnej a efektívnej inovačnej stratégie. Cieľom výskumu a vývoja v oblasti inovácií je dosiahnutie zlepšeného produktu, služby, technológie, know-how v mnohých podobách a z rôznych zdrojov v súvislosti s vývojom a implementáciou inovácií. Uvedené zahŕňa i akvizície zahraničných jednotiek nadnárodných spoločností (Oslo manuál, 2012).

2 ZÁKLADNÁ CHARAKTERISTIKA MALÝCH A STREDNÝCH PODNIKOV V AGROSEKTORE

Malé a stredné podniky sú dôležitou súčasťou ekonomiky krajiny, v Slovenskej republike tvoria väčšinu podnikov. K ich najvýznamnejším funkciám patrí najmä výroba špecializovanej produkcie, poskytovanie špecializovaných služieb, antimonopolizácia ekonomiky, vytváranie pracovných miest, vhodného pracovného prostredia, adaptácia na neustále zmeny, udržiavanie cenovej hladiny, zvyšovanie konkurencieschopnosti, budovanie konkurenčnej výhody, bližší a otvorenejší vzťah so spotrebiteľmi a pôsobenie na regionálnych trhoch (Strážovská, 2013).

Podporu malých a stredných podnikov upravuje i zákon č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci), ktorého predmetom je predovšetkým ochrana hospodárskej súťaže v oblasti štátnej pomoci, vymedzenie základných práv a povinností poskytovateľa štátnej a minimálnej pomoci (zákon č. 538/2015 Z. z.).

V oblasti legislatívy malého a stredného podnikania bol prijatý zákon č. 290/2016 Z. z. o podpore malého a stredného podnikania a o zmene a doplnení zákona č. 71/2013 Z. z. o poskytovaní dotácií v pôsobnosti Ministerstva hospodárstva SR v znení neskorších predpisov, ktorého predmetom je podpora malého a stredného podnikania, inovatívnosti, internacionalizácie, eliminácia administratívnej záťaže (zákon č. 290/2016 Z. z.).

Právne formy podnikov v poľnohospodárstve tvorí široká oblasť právnych vzťahov, ktoré upravuje predovšetkým Obchodný zákonník a iné právne predpisy s ním súvisiace. Právo podnikat' patrí medzi základné práva a slobody podľa Ústavy Slovenskej republiky. Termín podnikania upravuje Obchodný zákonník (zákon č. 513/1991 Zb.), ktorý pod právnym inštitútom podnikania rozumie sústavnú činnosť, vykonávanú samostatne podnikateľom, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku. K základným právnym predpisom, ktoré vymedzujú podnikanie v poľnohospodárstve patrí zákon č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník, zákon č. 105/1990 Zb. o súkromnom podnikaní občanov v znení zákona č. 219/1991 Zb., zákon č. 91/1997 Z. z. o európskom družstve, zákon č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní, zákon č. 111/1990 Zb. o štátnom podniku v znení zákona č. 306/2013 Z. z., zákon č. 97/2013 Z. z. o pozemkových spoločnostiach, zákon č. 562/2004 Z. z. o európskej spoločnosti a zákon č. 177/2004 Z. z. o európskom zoskupení hospodárskych záujmov.

Organizačné formy podnikania v agrosektore tvoria fyzické osoby (podnikatelia, podnikatelia na základe živnostenského oprávnenia a samostatne hospodáriaci roľníci) a právnické osoby (obchodné spoločnosti podľa Obchodného zákonníka osobné – verejná obchodná spoločnosť, komanditná spoločnosť, kapitálové – akciová spoločnosť, spoločnosť s ručením obmedzeným, družstvá podľa Obchodného zákonníka, štátne podniky podľa zákona č. 105/1990 Zb., rozpočtové a príspevkové organizácie podľa zákona č. 523/2004 Z. z., pozemkové spoločenstvá s právnou subjektivitou alebo bez právnej subjektivity podľa zákona č. 97/2013 Z. z., Európske zoskupenie hospodárskych záujmov, európska spoločnosť a európske družstvo podľa zákona č. 177/2004 Z. z. (Lazíková a kol., 2011).

Na základe štúdie Annual report on small and medium sized enterprises možno poukázať na pozitívne i negatívne stránky malých a stredných podnikov v oblasti inovácií. K pozitívnym stránkam patrí schopnosť malých a stredných podnikov inovovať vďaka jednoduchej organizačnej štruktúre, vysokej schopnosti znášať riziko, prínosu k rastu produktivity a zamestnanosti. Negatívne stránky inovácií malých a stredných podnikov a zároveň nízke hodnotenie inovatívnosti Slovenskej republiky ovplyvňujú i faktory ako sú zaostávajúca oblasť inovačných klastrov, nízka kvalita absolventov pre odvetvia s vysokou pridanou hodnotou, absentujúca verejná infraštruktúra pre zvýšenú podporu inovácií malých a stredných podnikov, nízky stupeň spolupráce malých a stredných podnikov s oblasťou výskumu, vývoja a inovácií a nedostatok finančných prostriedkov (Inovačný potenciál slovenských MSP, 2013).

3 METODIKA ZÍSKAVANIA INFORMÁCIÍ

Uskutočnený inovačný audit je prvou fázou celého prieskumu. Cieľom inovačného auditu bolo získanie a spracovanie informácií pre účely posúdenia a zhodnotenia inovačného dopytu v podnikateľskom prostredí v oblasti agropotravinárskeho sektora. V uvedenom prieskume boli použité kvantitatívne i kvalitatívne metódy.

Prvou metódou bol dotazníkový prieskum uskutočnený spôsobom elektronického dopytovania, ktorého súčasťou bola elektronická korešpondencia a telefonické rozhovory a spracovanie databázy 205 poľnohospodárskych podnikov a 125 potravinárskych podnikov. Na základe databázy bol uskutočnený výber podnikov, ktoré sa následne členili podľa ďalších kritérií. Prvým kritériom bola veľkosť podnikov, ktoré zahŕňalo malé a stredné podniky, ďalším kritériom bolo geografické pokrytie, ktoré tvorilo celé územie Slovenskej republiky a kritérium výberu sektora bol sektor agropotravinársky sektor. Dotazníková časť prieskumu

bola adresovaná podnikom, u ktorých bola zabezpečená spätná väzba. Otázky dotazníku boli formulované vo väčšine prípadov ako polootvorené bez použitia komplikovaných termínov.

Druhú časť prieskumu tvorili osobné rozhovory so zástupcami 11 vybraných podnikov v časovom intervale 30 až 45 minút, ktoré boli uskutočnené počas Medzinárodnej poľnohospodárskej a potravinárskej výstavy Agrokomplex 2015 v Nitre. Výskumu sa zúčastnilo 35 podnikov, z ktorých väčšinu tvorili malé podniky s počtom zamestnancov do 50 zamestnancov.

4 VYHODNOTENIE INOVAČNÉHO DOPYTU

Vyhodnotenie uskutočneného výskumu realizovaného formou dotazníkového prieskumu a osobnými rozhovormi môžeme rozdeliť na kľúčové oblasti, rozhodovanie podnikov o inováciách, implementácia inovácií a riadenie inovácií a vyhodnotenie.

Rozhodovanie podnikov o prijatí alebo neprijatí inovatívneho nápadu ovplyvňovali mnohé faktory ako kvalita produktov, konkurencieschopnosť podniku, výška nákladov na realizáciu inovácií, vstup podniku na nové trhy a bariéry inovatívnosti. Za najviac dôležité v oblasti rozhodovania o realizácii inovácií považujú podniky zvyšovanie kvality produktov, zvyšovanie konkurencieschopnosti podniku a úsporu nákladov. Za najmenej dôležitú oblasť považovali podniky vstup na nové trhy. Najväčšie bariéry inovačných aktivít predstavujú nedostatočné finančné prostriedky pre inovačné procesy spojené s vysokými nákladmi, zlyhanie prenosu technológií z oblasti výskumu a vývoja do podnikateľského prostredia, nedostatok kvalifikovanej pracovnej sily, nedostatočná spolupráca a partnerstvo v oblasti inovácií a nedostatočné informácie o nových technológiách.

Oblasť implementácie inovácií bola zameraná na inovačné činnosti podnikov z hľadiska implementácie materiálnych, finančných a ľudských zdrojov. Na základe uskutočneného výskumu pre danú oblasť bolo zistené, že 37% podnikov predstavilo na trh nový produkt alebo novú technológiu za posledné tri roky. 27% podnikov potvrdilo, že nepredstavili všetky svoje inovácie za posledné tri roky. V oblasti implementácie materiálnych zdrojov podnikov bol dotazníkový prieskum zameraný na zisťovanie existencie vlastných výskumno-vývojových oddelení podniku, kde bolo zistené, že skúmané podniky nimi nedisponujú, okrem jedného cukrárenského podniku. V oblasti implementácie finančných zdrojov podnikov pre inovačné činnosti bol dotazníkový prieskum zameraný na formy finančných zdrojov, ktoré podniky používajú v rámci inovačných procesov.

Dopytované podniky uviedli ako používané finančné zdroje pre realizáciu inovačných procesov finančné prostriedky čerpané z fondov Európskej únie, bankové úvery a vlastné zdroje. Z toho 91% respondentov potvrdilo využitie finančných zdrojov z fondov Európskej únie, 82% respondentov potvrdilo využívanie vlastných finančných zdrojov a 55% respondentov potvrdilo využívanie bankových úverov.

Ďalšia časť výskumu bola zameraná na podporu služieb v oblasti inovácií. Za najdôležitejšie služby v oblasti inovácií považuje 64 % skúmaných podnikov poradenstvo v oblasti využívania fondov Európskej únie a poradenstvo v oblasti financovania podnikateľského plánu. 36% skúmaných podnikov považuje za dôležité vzdelávanie a rozvoj zamestnancov v oblasti inovácií, podporu výskumu v spolupráci s univerzitami, ďalej výmenu informácií medzi podnikateľskými subjektami a vytváranie partnerstiev. Súčasťou výskumu bola i oblasť ochrany priemyselných práv, ktorá má význam najmä pre potravinárske podniky. Vo využívaní služieb na podporu inovácií 91% podnikov potvrdilo využitie poradenstva v oblasti čerpania finančných prostriedkov z fondov Európskej únie, ďalej nasledovalo poradenstvo v oblasti financovania podnikateľského plánu, čo potvrdilo 73% podnikov. 55% podnikov využilo poradenstvo v oblasti výmeny informácií, zakladaní partnerstiev, využití interných právomocí a zdrojov pri implementácii inovácií. Výsledky výskumu poukazujú na to, že v oblasti inovácií podniky potrebujú i externé zdroje financovania, sú ochotné využiť i vlastné finančné zdroje a čas na realizáciu inovácií, ale vo väčšine prípadov nie sú ochotné platiť za služby v súčasných trhových cenách. Ide o služby súvisiace s rozvojovými projektami a vývojovými analýzami trhu.

Súčasťou výskumu boli skúsenosti podnikov s realizáciou inovačných projektov. 82% dopytovaných podnikov potvrdilo skúsenosti s realizáciou inovačných projektov v oblasti modernizácie a obnovy technológií, zvyšovaní kvality produktov, využívania obnoviteľných zdrojov energie a zvyšovaní konkurencieschopnosti efektívnym využitím výrobných faktorov.

Poslednou oblasťou výskumu bola oblasť riadenia a vyhodnotenia inovácií, v ktorej 80% dopytovaných podnikov uviedlo, že nemá zavedený systém riadenia inovácií, pričom 55% dopytovaných podnikov potvrdilo využívanie informačných technológií pre podporu a automatizáciu inovačného procesu. Súčasťou výskumu bolo zistenie spôsobov pre meranie úspešnosti inovácií, kde najčastejším meradlom bola miera návratnosti vložených prostriedkov do inovačného procesu. 45% dopytovaných podnikov uviedlo, že sa nezaobera meraním úspešnosti inovácií, 82% dopytovaných podnikov potvrdilo úspešnosť realizovaných inovačných procesov a to najmä z dôvodu realizácie istých a nízko rizikových inovácií.

V prípade využívania výsledkov inovačných projektov v ďalších podnikateľských aktivitách uviedlo 73 % dopytovaných podnikov, že uvedené výsledky využíva. Oblasť návratnosti vložených investícií do inovačných procesov je u dopytovaných podnikov rôzna, nakoľko závisí od konkrétnej činnosti, projektu a mnohých iných faktorov.

ZÁVER

Cieľom príspevku bolo zhodnotenie súčasného stavu agropotravinárskeho sektora na základe uskutočneného výskumu, charakteristika základných pojmov a vyzdvihnutie potreby implementácie inovácií v agropotravinárskom sektore. Na základe výskumu bolo zistené, že za najviac dôležitú oblasť pri implementácii inovácií je považovaná kvalita produktov a konkurencieschopnosť podnikov. Pri realizácii inovačných procesov považujú podniky za najväčšie prekážky nedostatok finančných prostriedkov, slabú spoluprácu podnikateľskej sféry s oblasťou výskumu a vývoja a nízky stupeň kvalifikovanej pracovnej sily. Z jednotlivých druhov inovácií sa na poprednom mieste umiestnili inovácie produktov a technológií. Výskumno–vývojová oblasť poukazuje na absentovanie výskumno–vývojových oddelení v rámci podnikov. Pre financovanie inovačných procesov podnikov sú v najväčšej miere využívané finančné prostriedky z fondov Európskej únie, potom nasledujú vlastné finančné zdroje a bankové úvery. Poradenstvo a služby pri realizácii inovačných procesov sa využívajú predovšetkým v oblasti čerpania finančných prostriedkov z fondov Európskej únie a financovania podnikateľských plánov. Výskum poukazuje i na využívanie inovačných projektov a to najmä v oblasti modernizácie technológií, kvality produktov, využívania obnoviteľných zdrojov a zvyšovaní konkurencieschopnosti. Úspešnosť inovačných procesov možno zhodnotiť pozitívne, nakoľko sa vo väčšine prípadov realizujú inovácie s vysokým stupňom istoty a nízkym stupňom rizika. Pre poľnohospodársky sektor, jeho ekonomický rast, udržateľnosť a konkurencieschopnosť je implementácia inovácií nevyhnutná. V mnohých prípadoch dochádza k realizácii inovácií až po vzniku nejakého problému a práve inovácie sa stávajú jeho riešením. Predmetom príspevku bolo poukázať na význam inovácií pre ekonomický rast a výkonnosť ekonomiky, ktorý je založený na znalostiach, zvyšovaní produktivity práce, modernizácii, zavádzaní nových technológií a inovácií. Súčasný stav

agropotravinárskeho sektora si vyžaduje realizovať zmeny, inovovať zastarané systémy a štruktúry. Inovácie sú hybnou silou sociálno–ekonomického rozvoja, preto je nevyhnutné, uvedomiť si ich potrebu a dôležitosť vo všetkých hospodárskych oblastiach.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

LAZÍKOVÁ, J. a kol. 2011, Agrárne právo, 2011, s. 222, ISBN: 978-80-552-0538-0.

KNICKEL, K., TISENKOPFS, T., PETER, S., 2009, In sight: *Strengthening Innovation Processes for Growth and Development*, Innovation processes in agriculture and rural development, FP6-2005-SSA-5A Contract no. 44510 5, s. 170, [online] 2009. Available from Internet: <www.insightproject.net>.

MORAVČÍKOVÁ, D., MORAVČÍKOVÁ, K., ADAMIČKOVÁ, I., 2016, *Problems and issues in implementing innovations: Case of the Slovak agrifood sector*, Proceedings of the 4th International Conference, Innovation management entrepreneurship and corporate sustainability 2016, Vysoká škola ekonomická v Prahe, 2016, s. 779, ISBN: 978-80-245-2153-4.

ZÁKON č. 513/1991 Zb. Obchodný zákonník.

ZÁKON č. 172/2005 Z. z. o organizácii štátnej podpory výskumu a vývoja a o doplnení zákona č. 575/2001 Z. z. o organizácii činnosti vlády a organizácii ústrednej štátnej správy v znení neskorších predpisov.

ZÁKON č. 358/2015 Z. z. o úprave niektorých vzťahov v oblasti štátnej pomoci a minimálnej pomoci a o zmene a doplnení niektorých zákonov (zákon o štátnej pomoci).

ZÁKON č. 290/2016 Z. z. o podpore malého a stredného podnikania a o zmene a doplnení zákona č. 71/2013 Z. z.

EUROPEAN INNOVATION SCOREBOARD, 2016, [online] Available from Internet : <<http://ec.europa.eu/DocsRoom/documents/17903>>.

INOVAČNÝ POTENCIÁL SLOVENSKÝCH MSP, 2013, s. 27, o.z. EuroPolicy, [online] Available from Internet: <euractiv.sk/wp-content/uploads/old_files/.../Inovacny_potencial_MSP_FINAL.pdf>.

KONTAKT

JUDr. Ing. Petra Štefeková

Scientia iuventa 2017

Slovenská poľnohospodárska univerzita v Nitre

Fakulta ekonomiky a manažmentu,

Katedra spoločenských vied

Štúrova 51, 949 01 Nitra

Slovensko

petra.stefekova@gmail.com

**EKONOMICKÁ
FAKULTA**
UNIVERZITA MATEJA BELA
V BANSKEJ BYSTRICI

**CENTRUM ROZVOJA
DOKTORANDOV**